

حجت‌الاسلام والمسلمین قمی، رئیس سازمان تبلیغات اسلامی

بازخوانی تأکیدات رهبر معظم انقلاب

بر اولویت‌دهی به بلاغ مبین

و تحول در روش‌های تبلیغ

در سال‌های اخیر، تاریخ‌نگاری معاصر به‌ویژه در حوزه انقلاب اسلامی، از موضوعات مهم پژوهشی و آموزشی در حوزه علمیه قم بوده است. با تأسیس نهادهای پژوهشی و آموزشی متعدد و تربیت پژوهشگرانی برجسته، تاریخ‌نگاری این دوران تحولات بسیاری را تجربه کرده است. از جمله این تحولات، می‌توان به نقش شخصیت‌های برجسته‌ای مانند حجت‌الاسلام والمسلمین رسول جعفریان، علی ابوالحسنی و حجت‌الاسلام روح‌الله حسینیان ^(رحمته‌الله) اشاره کرد که در گسترش و تعمیق تاریخ معاصر و انقلاب اسلامی نقشی اساسی داشته‌اند.

این متن به بررسی تحولات تاریخ‌نگاری معاصر در حوزه علمیه قم و نقش مؤسسات علمی و پژوهشی مختلف در این زمینه پرداخته و از تلاش‌های پژوهشگران و نهادهای مرتبط در تدوین و حفظ تاریخ انقلاب اسلامی تجلیل می‌کند. تربیت محققان و پژوهشگران متخصص در این حوزه و گسترش رشته‌های آموزشی در زمینه تاریخ معاصر و انقلاب اسلامی، از دیگر موضوعات مهمی است که در این مقدمه به آن‌ها اشاره شده و اهمیت آن در گسترش علم تاریخ‌نگاری در حوزه علمیه قم مورد توجه قرار گرفته است.

• **تأکید رهبر معظم انقلاب بر احیای جایگاه تبلیغ در حوزه**

این نگاه، تنها محدود به حضرت امام نیست. در سال‌های اخیر نیز، در بیانات رهبر معظم انقلاب اسلامی– حفظه‌الله– بارها این نکته مورد تأکید قرار گرفته که: «حوزه باید به تبلیغ دین اعتنا داشته باشد و این امر باید دوباره به اولویت اول حوزه تبدیل شود». همین دغدغه موجب شد تا در حاشیه اجلاسیه باشکوهی که برگزار شده، این نشست عصرگاهی با محوریت مسأله تبلیغ در حوزه علمیه تشکیل شود.

خوشبختانه در این جلسه، جمعی از مبلغان، اندیشوران و مسئولان حوزه تبلیغ– چه در عرصه داخلی، چه بین‌المللی– حضور یافته‌اند؛ از جمله خوارهان و برادران بزرگوار و مدیران نهادهای تبلیغی.

لقم، به‌عنوان قلب تپنده حوزه‌های علمیه

از دیرباز جایگاه تبلیغ دین را در منظومه فعالیت‌های خود حفظ کرده است و طبیعتاً پس از پیروزی انقلاب اسلامی این نقش تاریخی رشد و گسترش بیشتری یافته است.

با این‌حال، تأکید اخیر رهبر معظم انقلاب بر ارتقای جایگاه تبلیغ در حوزه بیانگر این نکته مهم است که اگر حوزه می‌خواهد همچنان نقش پیشتاز خود را ایفا کند و جامعه اسلامی را در مسیر رشد و تعالی هدایت نماید، باید تحولاتی اساسی در مسیر تبلیغ دینی رخ دهد.

• **تمرکز بحث بر حوزه، نه نهادهای بیرونی**

در این جلسه، ما قصد نداریم درباره نهادهای بیرونی که به امر تبلیغ کمک می‌کنند، صحبت کنیم؛ درواقع، فرمایش امروز رهبر معظم انقلاب نیز در همین چارچوب است.

اجازه بدهید، متن کامل فراز موردنظر از بیانات امروز رهبر انقلاب اسلامی را در اینجا بخوانم.

«حوزه‌های علمیه از دیرباز به این وظیفه سنگین پرداخته و کسان بسیاری از متخّرّجان آنها در سطوح مختلف علمی به شیوه‌های گوناگون تبلیغ دین روی آورده و عمری در آن گذرانده‌اند. پس از انقلاب، نهادهایی برای نظم‌بخشیدن و احیاناً قوام‌دادن به محتوای این حرکت‌های تبلیغی در حوزه پدید آمد. خدمات بارزش آنان و دیگر متحرّفانِ امر تبلیغ دین نباید نادیده گرفته شود.»

در این فراز، معظم‌له به‌شکل گذرا از دستگاه‌هایی چون دفتر تبلیغات اسلامی، سازمان تبلیغات اسلامی، سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی، مجمع جهانی اهل‌بیت ^(علیهم‌السلام)، مجمع تقریب مذاهب اسلامی و... یاد می‌کنند که در امر تبلیغ دین، کم‌وبیش کمک کرده‌اند؛ اما تأکید ایشان بر نقش حوزه و عالمان حوزوی در این عرصه است؛ نه نهادهای بیرون از حوزه.

• **نقش سازمان تبلیغات اسلامی در تبلیغ حوزویان**

در مورد سازمان تبلیغات اسلامی نیز باید گفت: اگرچه بخشی از مأموریت این سازمان مربوط به تبلیغ حوزویان است؛ اما این فقط

• **حوزه صدساله (۷) / نشست علمی تبلیغ**

حجت‌الاسلام والمسلمین غرسبان

بازشناسی رویکرد تبلیغی

آیت‌الله‌العظمی بروجردی ^(رحمته‌الله)

در مقاله‌ای که ارائه کردم، موضوع «بازشناسی رویکرد تبلیغی حضرت آیت‌الله بروجردی» مورد بررسی قرار گرفته است. این مقاله در سه بخش تنظیم شده است:

• **بخش اول: اصول و شاخصه‌های اندیشه تبلیغی حضرت آیت‌الله بروجردی ^(رحمته‌الله)**

در این بخش، اصول و شاخصه‌هایی از اندیشه تبلیغی حضرت آیت‌الله بروجردی را ذکر کرده‌ایم که از جمله آنها می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

۱) **محوریت رویکرد علمی و فرهنگی در تبلیغ**

آیت‌الله بروجردی به طلاب و حوزه‌های علمیه، نگاهی فرهنگی و دینی داشتند و این رویکرد را بر سایر رویکردها مقدم می‌دانستند. ایشان محوریت فعالیت‌های تبلیغی را بر پایه فرهنگ دینی می‌دانستند.

۲) **نقش محوری عالم دینی در هدایت جامعه**

ایشان تأکید داشتند که عالم دینی باید نقش پدري در جامعه ایفا کند. اگر عالمی در یک محله چنین نقشی را به‌درستی ایفا کند، دین در آن منطقه گسترش می‌یابد

۳) **توسعه تعلیمات دینی فراتر از حوزه**

آیت‌الله بروجردی تعلیمات دینی را منحصر به حوزه نمی‌دانستند. در پیامی به حجت‌الاسلام والمسلمین فلسفی گفتند: به شاه بگویید، همان‌گونه که تعلیمات ابتدایی را اجباری می‌کنید، تعلیمات دینی را نیز اجباری و عمومی کنید.

۴) **وحدت اسلامی و تقرب بین مذاهب**

اندیشه تقرب و وحدت بین مذاهب اسلامی، از مهم‌ترین ارکان فکری ایشان بود و در اقدامات عملی نیز نمود داشت.

۵) **گفت‌وگوی بین ادیان**

ایشان بر گفت‌وگو با دیگر ادیان برای انتقال پیام قرآن و اهل‌بیت ^(علیهم‌السلام) تأکید داشتند و معتقد بودند، این امر باید با زبان علمی و مستند انجام گیرد.

• **بخش دوم: اقدامات تبلیغی حضرت آیت‌الله بروجردی ^(رحمته‌الله)**

اقدامات ایشان در دو عرصه داخلی و خارجی قابل بررسی است

الف) **اقدامات داخلی**

- ایجاد شبکه تبلیغی و نهادینه‌سازی تبلیغ: آیت‌الله بروجردی طلاب را در ایام تبلیغی مانند محرم، صفر و رمضان، موظف به اعزام تبلیغی می‌کردند؛ مانند طلبه‌ای در قم در این ایام امری نادر بود.
- تقویت جایگاه روحانیت در شهرستان‌ها: از طریق ایجاد شبکه وکالت با اختیارات گسترده به علما، حضور روحانیت در نقاط مختلف کشور تثبیت شد.
- نشر محتواهای تبلیغی: مجلاتی همچون مکتب اسلام به دستور ایشان تأسیس شد.
- ساخت ابنیه مذهبی و کتابخانه‌های بزرگ: در مقاله، به ۱۵ مورد از این تأسیسات اشاره شده است.

ب) **اقدامات خارجی**

- تمرکز بر وجوه مشترک با اهل‌سنت: تأکید بر مرجعیت علمی اهل‌بیت ^(علیهم‌السلام) و گفت‌وگو با علمای بزرگی مانند شیخ شلتوت از این موارد است.
- تجویز علما به علوم روز: معتقد بودند طلاب باید علاوه بر دروس حوزوی، به علوم روز نیز مسلط باشند تا بتوانند در خارج از کشور مؤثر واقع شوند.
- اعزام مبلغ به خارج از کشور: ایشان علما را به کشورهای مختلف مانند مصر، عربستان و آفریقا اعزام کردند و این اعزام‌ها دائمی و چندساله بود.
- دفاع از اندیشه تقرب: نمونه‌های مختلفی در این زمینه وجود دارد که به‌دلیل محدودیت زمان، به آنها اشاره نشد.

• **بخش سوم: آثار اندیشه و اقدامات تبلیغی حضرت آیت‌الله بروجردی ^(رحمته‌الله)**

برخی از نتایج مهم اندیشه تبلیغی و اقدامات ایشان عبارت‌اند از:

- احیا و اقتدار حوزه علمیه قم؛ ۲. تمرکز بر نهاد مرجعیت شیعه؛ ۳. زمینه‌سازی برای نهضت حضرت امام خمینی ^(رحمته‌الله)؛ ۴. پذیرش رسمی مذهب شیعه با فتوای تاریخی شیخ شلتوت مبنی بر جواز عمل به فقه جعفری؛ ۵. ارتقای جایگاه مرجعیت شیعه نزد اهل‌سنت؛ می‌گویند: شیخ محمد سلیم، از علمای الازهر، نامه آیت‌الله بروجردی را می‌بوسید و به چشم می‌کشید.